

**“Kaş Tanrı mənə
bir az da ömür ve-
rəydi, onda mən
bilərdim necə ya-
şayardım”. Bu
dünya ilə vida
anında Kamilovun
son peşmanlığı...
“Qanun naminə”
filmində Adil İs-
gəndərov canlan-
dırdığı obrazın di-
lindən deyir...**

və incəsənəti on günlüyündə baxaraq heyran qalan ingilislər onu lentə alıblar.

Akademik Milli Dram Teatrındakı uzun illik fəaliyyəti o qədər səmərəli, parlaq olub ki, bu sənət məbədinə həmin dövrdə “İsgəndərovun teatri” adlandırılıblar.

Onun rejissor təqdimatı hər zaman uğurlu olub. Bütün tamaşalarının teatrsevərlərin ürəyincə olmasının bir səbəbi də böyüklü-küçüklü bütün rollara aktyor seçiminin düzgün etməsi idi.

Azərbaycan teatrına neçə-neçə istedadlı rejissor və aktyorun gəlməsində Adil İs-

“Axıncı aşırım” filmi Tbilisidə nümayiş olunanda Həsən Məmmədov Şadlinski, o isə Kərbəlayı İsmayıl rolunun ifaçısı kimi mükafata layiq görülmüş. Adil İsgəndərov öz mükafatından imtina edərək, onun Qəmlonu canlandıran Məlik Dadaşova verilməsini istəyib.

**Sənəti və şəxsiyyəti
ilə örnək insan**

Adil İsgəndərovun təşkilatçılıq bacarığı yüksək olub. O, bir yerdə çalışdığı aktyorların yalnız yaradıcılı-

üstün tutub. O, özünü deyil, sənəti, Azərbaycan kinosunu düşünüb.

Adil İsgəndərov xoşbəxt sənətkar olub. Sağlığında da onun şöhrəti yalnız yüksək titulları, fəxri adları ilə ölçülməyib. Adil İsgəndərov böyük nüfuz, hörmət sahibi, şəxsiyyəti və sənəti ilə nümunə olub.

Çoxları onun məsləhəti və köməyi ilə sənətə gəlib, ilk dəfə filmə çəkilib. O dövrdə üzə çıxan bütün istedadlı aktyorlar Adil İsgəndərovun tapıntısı idi.

O, Azərbaycanda çəkilən filmlərə kənardan aktyor dəvət edilməsinin əleyhinə olub. Öz aktyorlarımızı tanıdıb. Sübut edib ki, bizdə də bacarıqlı aktyorlar, rejissorlar var.

Adil İsgəndərov yaddaşlarda ötkəm insan kimi qalıb. Özündən vəzifəçə böyükklərin qarşısında boynubükük dayanmaq, sözünü danmaq ona yad olub. Kinostudiyaya rəhbərlik etdiyi vaxtlarda da işlərinə müdaxilə ediləndə, yersiz göstərişlər verildəndə çox əsəbiləşmiş. Azərbaycan Kommunist Partiyasının Mərkəzi Komitəsinin katibi Kozlov zəng edərək bir nəfərin filmə çəkilməsini, başqa birinin isə rejissor köməkçisi qoyulmasını istəyəndə də sərt davranıb. “Yoldaş Kozlov, bilirsiniz mikrorayonda su gəlmir? Siz yaxşı olar ki, su ilə məşğul olun, mən kino ilə məşğul olaram” deyərək telefonun dəstəyini asıb.

Böyük sənətkar 1978-ci ilin sentyabrında həyatla vidalaşmış. Həmin gün Sovet hökumətinin rəhbəri L.İ. Brejnev Bakıya növbəti rəsmi səfərə gəlib. Adil İsgəndərov bəzilərinin yazdığı kimi, axşamın qaranlığında gizlincə torpağa tapşırılmayıb. Ancaq həmin gün dövrün tələblərinə uyğun olaraq, rəhbərin gəlişi münasibətilə Bakı bayram əhvali-ruhiyyəsinə bürünüb.

Azərbaycanın görkəmli teatr və kino rejissoru, tanınmış aktyoru, Azərbaycanın Xalq artisti, Zaqafqaziyadan ilk SSRİ Xalq artisti Adil İsgəndərovla vida mərasimi Aktyor evində keçirilib. Və sənətkarı 2-ci Fəxri xiyabanda dəfn etməli olublar.

Zaman öz sözünü deyib. Adil İsgəndərov xoş əməlləri ilə yaddaşlardan-yaddaşlara köçüb. Sənət naminə gördüyü işlər isə ona Azərbaycan teatrının, Azərbaycan kinosunun səhifələrində əbədi yer qazandırılıb.

**Zöhrə FƏRƏCOVA,
“Azərbaycan”**

Sənət naminə...

Həyat insanı küre kimi öz səhvlərində, həqiqətlərində, yanlışlıqlarında, düzlüklərində “bişirir”. Doğrudur, Adil İsgəndərov ekran ömrü verdiyi Kamilova nə xarakteri, nə həyata baxışı, nə də həyat tərzini ilə bənzəyirdi. “Qanun naminə”dəki qəhrəmanı xeyirxahlıq etmək, ədalətli olmaq, düzgün yaşamaq fərsətini fəvriyyə verdiyi üçün son anlarında heyifsilənirdi. Adil İsgəndərov isə ömrünün böyük hissəsini gözəl əməllərə, xeyirli işlərə həsr etdi, yıxılanın əlindən tutdu, düz yola üz tutanlara istiqamət verdi. Bu dünyanın heç bir neməti - var-dövləti, şöhrəti, ad-sanı onu doğru bildiyi, inandığı yoldan ayıra bilmədi. Ancaq Adil İsgəndərovun kinodakı qəhrəmanı kimi, həyatdan aldığı dərsləri də böyük idi...

**Adil İsgəndərov
məktəbi**

O, bəy oğlu idi. 1910-cu il mayın 5-də qədim Gəncədə dünyaya göz açdı. Atası Rza bəy Gəncənin hörmətli bəylərindən sayılıb. Elə ana tərəfdən də bəy nəslindən olub.

Rza bəy Sovet hökumətinin gəlişini, bəylərin qara günlərini görməyib. Oğlu Adil üç yaşında ikən o, vəfat edib. Əsl soyadlarını - İsgəndərbəyliyi sonralar Sovet hökumətinin təzyiqləri ilə üzleşməmək üçün İsgəndərova dəyişməli olublar.

Adil İsgəndərov kiçik yaşlarından teatra maraq göstərmiş. On yaşında Gəncədəki pioner evində öz fəaliyyət dər-

neyinə gedib. On üç yaşında “Qaçaq Kərəm” tamaşasını qurub. Kərəm rolunu da özü ifa edib. Elə bu tamaşa ilə də yaradıcı adamların diqqətini cəlb edib. Onu Bakıya gətiriblər. Bakı Teatr Texnikumunda əla qiymətlərlə oxuyub. Təhsilini davam etdirmək üçün Moskvaya gedib. A.Lunaçarski adına Moskva Teatr Sənəti İnstitutunu bitirib. Moskva Bədaye və Vaxtanqov teatrlarında təcrübə keçib. 1936-cı ildə Akademik Milli Dram Teatrına gəlib. Çox keçməyib ki, teatrın baş rejissoru təyin edilib. Sonralar isə Akademik Milli Dram Teatrının direktoru olub. İyirmi beş ilə yaxın burada fəaliyyət göstərmiş, yeni tamaşalar səhnələşdirib.

İlk rejissorluq işi 1936-cı ildə “Polad qartal” tamaşası olub. Bir-birinin ardınca milli teatrın səhnəsində “Həyat”, “Vaqif”, “Xanlar”, “Fərhad və Şirin”, “Aydın”, “Şərqi səhəri”, “Otello”, “Cavanşir” və başqa əsərlərə quruluş verib. “Otello” tamaşasına Moskvada Azərbaycan mədəniyyəti

gəndərovun misilsiz xidmətləri olub. O, səhəti, sağlamlığını çox sevdiyi teatrın yolunda fəda edib.

Milli teatrın yeni binası akustikasız olduğundan ora köçürülməsinə etiraz edib. Söylədiyi doğruları nəinki qəbul etməyiblər, buna görə sənətkarı incidiblər. Əslində, incikliyinin tək səbəbi də bu olmayıb. Adil İsgəndərov haqsızlıqlara boyun əyməyib. Və çox sevdiyi teatrdan gedib...

Sənətkarın növbəti sənət ünvanı Cəfər Cabbarlı adına “Azərbaycanfilm” kinostudiyası olub. 1966-cı ildən “Azərbaycanfilm”ə rəhbərlik edib. O qədər iş-gücün arasında birçə filmə - “Əhməd haradadır?” a quruluş verib. Ancaq bu müddətdə tamaşaçılar onu həm də istedadlı kinoaktyor kimi tanıyıb, seviblər. Adil İsgəndərov filmlərdə müxtəlif səpkili rollar yaradıb. Tamaşaçılar onun ifasında “Axıncı aşırım”dakı Kərbəlayı İsmayılı, “Qanun naminə”dəki Kamilovu, “Uzaq sahillərdə”ki alman məmurunu və başqa rollarını bəyənərək izləyiblər.

ğı ilə maraqlanmayıb. Onların sosial vəziyyətinə, problemlərinə daim diqqətlə yanaşıb. Onun sayəsində neçə-neçə aktyor ev-eşik sahibi olub.

Onu sevdirən həm də sənəti şəxsi münasibətlərin fəvriyyəsi idi. Teatrda da, kinoda da belə olub...

Xalq artisti Rza Əfqanlıya aralarında yaranan narazılığa baxmayaraq Hüseyn Cavidin “Şeyx Sənan” əsərindəki baş rolunu həvalə edib. “Otello” tamaşasında baş rolunu Ələsgər Ələkbərova verəndə isə bu iki sənətkarın münasibəti çox gərgin olub. Adil İsgəndərov “Nəsimi” filmində Teymurəngə çəkilməkdən imtina edərək bu rolun Yusif Vəliyevin ifasında mükəmməl olacağını əsas gətirib. “Dəli Kür” filmində Cahandar ağa roluna onu çəkmək istəyən rejissor Hüseyn Seyidzadəyə Ələddin Abbasovu məsləhət görüb. Çünki Adil İsgəndərov sənətkar mövqeyini şəxsi münasibətlərindən